

Nr 267.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel för ordnande av Svea livgardes förläggning å Järvafältet m. m.; given Stockholms slott den 16 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—14:o).

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet samt, beträffande ärendet under punkten 14:o), med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande ärenden avseende anslagsäskanden å kapitalbudgeten för budgetåret 1941/42 samt anför därvid:

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Arméförvaltningens delfond.

[1.] **Ordnande av Svea livgardes förläggning å Järvafältet, reservationsanslag.** I statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, bilaga 1, punkt 2) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till ordnande av Svea livgardes förläggning å Järvafältet för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor. I anförande till statsrådsprotokollet förklarade jag det vara min avsikt att, sedan en pågående utredning om förläggningsordnande framförts så långt, att preliminära skissförslag och kostnadsberäkningar föreläge, upptaga frågan om byggnadsarbetenas påbörjande till förnyat övervägande samt att, därest prövningen därtill föranledde, hemställa om förslag i ämnet till riksdagen.

Sedan arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i skrivelse den 7 maj 1941 gjort framställning i ämnet, anhåller jag att nu få återkomma till anslagsfrågan.

I sin berörda skrivelse har fortifikationsstyrelsen anmält, att utredningen beträffande ifrågavarande förläggning hittills fortskridit därhän, att styrelsen, efter samråd med chefen för fjärde arméfördelningen och sekundchefen för Svea livgarde, upprättat situationsplan för etablissementet, vilken insänts till Kungl. Maj:t för fastställelse, samt att från 1940 års militära byggnadsutredning anvisningar och normer för nybyggnad av kaserner, kanslihus, matinrättningar, marketenterbyggnader och bostadshus m. m. syntes vara att förvänta inom den närmaste tiden. En av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, i samråd med fortifikationsstyrelsen, igångsatt undersökning angående typsjukhus vore likaledes inom kort färdigställd. Det funnes sålunda all anledning att antaga, att byggnadsarbetena för etablissementet skulle kunna påbörjas redan instundande sommar.

Fortifikationsstyrelsen har i skrivelsen vidare framhållit angelägenheten av ett snabbt iordningställande av förläggningsbyggnaderna. Därvid syntes närmast matsals- och marketenterbyggnader vara erforderliga för att, särskilt vintertid, bereda truppen bättre utspisnings- och fritidsmöjligheter än vad nu vore fallet vid förläggning i de tre befintliga manskapsbarackerna och i nyuppförda provisoriska förläggningsbaracker. Vidare påkallade truppförbandets nuvarande trångboddhet och olägliga övningsförhållanden uppförandet av förläggningshus m. m. Det av arméförvaltningen för nästa budgetår beräknade anslaget av 5,000,000 kronor syntes fortifikationsstyrelsen vara lämpligt avvägt för att tillgodose nu närmast föreliggande behov av utrymme. Ehuru fortifikationsstyrelsen icke kunnat förete skissförslag och kostnadsberäkningar för bebyggelsen, ville styrelsen sålunda ändock hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för påbörjande av förläggningsordnande för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 5,000,000 kronor.

I yttrande över framställningen har chefen för armén tillstyrkt densamma.

För egen del får jag i ärendet framhålla följande. Redan vid anmälan i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag av förevarande anslagsfråga erinrade jag om att 1938 års riksdag i anslutning till behandlingen av en av Kungl. Maj:t framlagd proposition om anslag till påbörjande av vissa till Stockholms garnison hörande truppförbands och anstalters utflyttande till Järvafältet uttalat sig för att Svea livgarde borde förläggas till trakten av Sörentorp. Vidare framhöll jag, att ordnandet av Svea livgardes förläggning syntes vara en angelägenhet av den vikt, att arbetet därmed ej borde utan särskilda skäl vidare uppskjutas. Jag fann mig därför såsom tidigare framhållits böra föreslå, att i avvaktan å slutförandet av pågående utredning rörande skissförslag och kostnadsberäkningar i riksstaten för budgetåret 1941/42 borde uppföras ett reservationsanslag med ett till 5,000,000 kronor beräknat belopp.

Av fortifikationsstyrelsens förenämnda skrivelse den 7 maj 1941 framgår nu, att ehuru situationsplan för den tilltänkta förläggningen upprättats, utredningen i ärendet alltjämt icke framförts så långt, att någon säker grund finnes för bedömande av med utflyttningen till Järvafältet förenade kostnader. Innan dessa kunna beräknas måste nämligen bland annat resultatet av vissa inom 1940 års militära byggnadsutredning pågående undersökningar avvaktas. Det torde emellertid föreligga anledning förvänta, att dessa undersökningar skola bliva slutförda inom den närmaste tiden. Möjlighet att överblicka kostnaderna för förläggningens anordnande torde sålunda komma att föreligga i så god tid, att, därest medel för ändamålet stå till buds, arbetena skulle kunna igångsättas redan under början av budgetåret 1941/42. Med hänsyn härtill och då varje möjlighet till ett snabbt ordnande av Svea livgardes förlägningsfråga synes böra beaktas, anser jag, att frågan om anvisande av anslagsmedel för påbörjandet av utflyttningen redan nu utan avvaktan på ytterligare utredning bör underställas riksdagens prövning. Sedan kostnadsberäkningarna för den nya förläggningen i dess helhet blivit färdigställda, torde dessa i samband med äskande av ytterligare anslagsmedel för förläggningens ordnande böra föreläggas riksdagen för bedömande. Jag finner mig sålunda nu böra förorda, att det av fortifikationsstyrelsen föreslagna beloppet av 5,000,000 kronor äskas av riksdagen för nästkommande budgetår. Det torde sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av fortifikationsstyrelsen meddela beslut rörande medlens användning, därvid det av styrelsen antydda byggnadsprogrammet i huvudsak torde böra realiseras. Jag förutsätter givetvis, att 1940 års militära byggnadsutredning skall innan dispositionsbeslut fattas hava beretts tillfälle att granska uppgjorda förslag och kostnadsberäkningar.

Den omnämnda situationsplanen, som för närvarande är remitterad till chefen för försvarsstaben, torde i sinom tid få fastställas av Kungl. Maj:t. Fastställelsen torde emellertid böra avse endast de byggnader, som med anlitande av förevarande anslagsmedel kunna komma till utförande.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av Svea livgardes förläggning å Järvafältet* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 5,000,000.

[2.] **Ordnande av arméns intendenturförråds förläggning å Järvafältet, reservationsanslag.** Vid framläggande av propositionen nr 180 till 1938 års riksdag angående anslag till påbörjande av vissa till Stockholms garnison hörande truppförbands och anstalters utflyttande till Järvafältet fann sig föredragande departementschefen böra tillstyrka, bland annat, att arméns intendenturförråd vid utflyttningen skulle förläggas till trakten av Bagartorp å Järvafältet. I sin skrivelse (nr 253) i anledning av berörda proposition förklarade riksdagen avgörande skäl tala för ett godtagande av vad sålunda föreslagits, varjämte riksdagen till förberedande åtgärder för Stockholms garnisons utflyttande till Järvafältet för budgetåret 1938/39 anvisade av Kungl. Maj:t i propositionen äskat reservationsanslag.

Sedermera anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 27 maj 1938 arméförvaltningens fortifikationsstyrelse, bland annat, att med beaktande av vad i nämnda proposition och riksdagsskrivelse anförts uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående närmare bestämd förläggningsplats för intendenturförrådet å det där för angivna området å Järvafältet.

I skrivelse den 13 maj 1941 hava nu arméförvaltningens intendenturdepartement och fortifikationsstyrelse framlagt ett av chefen för armén tillstyrkt förslag till uppförande å förenämnda område av vissa expedition- och förrådslokaler, vilka vore närmast erforderliga för att täcka intendenturförrådets behov av ytterligare utrymmen. Departementet och styrelsen hava därvid anført bland annat följande:

I skrivelse till arméförvaltningens intendenturdepartement och fortifikationsstyrelse den 10 juli 1940 anmälde chefen för arméns intendenturförråd i Stockholm sin avsikt vara att med stöd av allmänna krigsförvaltningsreglementet låta uppföra nya förrådsbyggnader intill förrådets nuvarande byggnader å Ladugårdsgärdet, vilka nybyggnader vore behöfliga för lagring av nytillkommen materiel och för undvikande av stora kostnader för förhyrning av lagerlokaler.

Vid handläggning av ärendet ansågo emellertid intendenturdepartementet och fortifikationsstyrelsen, att nybyggnader utav här ifrågavarande betydande storleksordning icke borde uppföras å Ladugårdsgärdet utan i stället förläggas till det för intendenturförrådet avsedda området å Järvafältet. Härvid erinrade fortifikationsstyrelsen jämväl därom, att Kungl. Maj:t genom beslut den 27 maj 1938 anbefallt styrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående närmare bestämd förläggningsplats för, bland annat, arméns intendenturförråd i Stockholm inom härför angivet område å Järvafältet.

Därefter igångsatte fortifikationsstyrelsen avvägning av förläggningsområdet, färdigställde terrängmodell över detsamma samt uppdrog åt arkitektfirman Sven Backström-Leif Reinius att, i samråd med intendenturdeparte-

mentet och fortifikationsstyrelsen, uppgöra ritningar och kostnadsberäkningar för de nybyggnader, vilka vore närmast behöfliga för att täcka behovet av förrådsutrymmen.

Arkitektfirman har nu fullgjort uppdraget och till styrelsen överlämnat en situationsplan, 4 stycken ritningar och kostnadsberäkning, slutande å ett belopp av 2,600,000 kronor, för uppförande av expeditionsbyggnad, 4 stycken förrådsbyggnader (nr 1—4) och viktualiemagasin samt vägarbeten, yttre ledningar och stängsel m. m.

Under återopande härav och under framhållande, att fortifikationsstyrelsen i skrivelse den 5 maj 1941 hemställt om fastställelse av en för arméns intendenturförråds förläggning å Järvafältet upprättad situationsplan, har intendenturdepartementet och styrelsen hemställt, att förenämnda belopp av 2,600,000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande för utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten.

Av den i ärendet företedda kostnadsberäkningen framgår, att kostnaderna för det framlagda byggnadsprogrammet fördela sig på följande sätt:

Expeditionsbyggnad.....	kronor	130,000
4 förrådsbyggnader	»	1,224,000
Viktualiemagasin.....	»	335,000
Värmecentral, ledningar m. m.....	»	40,000
Yttre vatten- och avloppsledningar	»	131,000
Vattenreserv	»	40,000
Yttre elektriska ledningar	»	56,000
Järnvägsanläggningar (för etablissemnet i sin helhet)....	»	319,000
Väg- och planeringsarbeten.....	»	250,000
Stängsel (för hela etablissemnet)	»	60,000
Administration	»	79,900

Summa kronor 2,664,900.

Avgå kostnader för vissa ledningar, för vilka medel beräknas stå till disposition av de för förberedande åtgärder för Stockholmsgarnisonens utflyttande anvisade medlen..... kronor 64,900

Återstå summa kronor 2,600,000.

För egen del får jag i ärendet framhålla följande. Det av intendenturdepartementet och fortifikationsstyrelsen framlagda byggnadsförslaget utgör en första etapp av det förslag i fråga om utflyttning till trakten av Bagartorp å Järvafältet av arméns intendenturförråd i Stockholm, som 1938 års riksdag i princip godkänt. Planerna för den tilltänkta förläggningen å Järvafältet hava numera framskridit så långt, att situationsplan för förläggningen i dess helhet kunnat upprättas. För utförande av vissa av de byggnadsarbeten, som omfattas av situationsplanen, hava medel nu äskats, nämligen dels för uppförande av en expeditionsbyggnad, fyra förrådsbyggnader och ett viktualiemagasin, vilka byggnader ansetts vara i första hand erforderliga, dels för anordnande i anslutning till dessa byggnader av värmecentral samt vissa yttre ledningar, dels ock slutligen för anläggning av vissa för förläggningen i dess helhet erforderliga järnvägsspår och inhägnader. Med hänsyn

till angelägenheten av att det framträdande behovet av ökade förrådsutrymmen för arméns intendenturförråd i Stockholm snarast blir tillgodosett, finner jag det framlagda förslaget vara att förorda såsom ett första led i förrådets utflyttning från huvudstaden. Därmed kunna också de lokaler på Skeppsholmen, som nu disponeras för intendenturförrådet, frigöras för att tagas i bruk för marinens räkning. Däremot finner jag mig i förevarande sammanhang icke beredd att fatta ståndpunkt till frågan om det slutliga anordnandet av förrådets förläggning å Järvafältet. Innan så kan ske torde nämligen ytterligare utredning särskilt beträffande med utflyttningen i dess helhet förenade kostnader vara erforderlig. Med fastställelse av den i ärendet föredragna situationsplanen torde sålunda tills vidare böra anstå, utom såvitt avser de anläggningar, för vilka medel nu äskas av riksdagen.

För bestridande av de med det föreslagna byggnadsprogrammet förenade kostnaderna hava myndigheterna äskat en medelstilledning å tillhoppa 2,600,000 kronor. För närvarande föreligger icke möjlighet avgöra i vad mån besparingar vid programmets realiserande kunna vara möjliga att ernå. Det är emellertid min avsikt föreslå, att innan beslut om arbetenas igångsättande fattas upprättade ritningar och kostnadsberäkningar skola få göras till föremål för granskning av 1940 års militära byggnadsutredning. Vid sådant förhållande finner jag mig böra förorda, att hos riksdagen äskas det av intendenturdepartementet och fortifikationsstyrelsen för ändamålet såsom erforderligt ansedda beloppet, 2,600,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av arméns intendenturförråds förläggning å Järvafältet* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2,600,000.

[3.] **Nybyggnader för luftvärnsartilleriets beredskapsdivisioner i Sundsvall och Malmö m. m., reservationsanslag.** Vid framläggande för 1940 års lagtima riksdag av propositionen nr 275 angående vissa utökningar av arméorganisationen m. m. anmälde jag, att överbefälhavaren över rikets försvarskrafter med skrivelse den 11 maj 1940 framlagt ett detaljerat förslag till omorganisation av luftvärnsartilleriet, vilket förslag avsågs att genomföras under budgetåren 1940/41 och 1941/42. Förslaget innebar i organisatoriskt hänseende bland annat, att förutom de två luftvärnsregementena i Karlsborg och Linköping skulle tillkomma ett luftvärnsregemente i Stockholm, varjämte för fyllande av beredskapskravet på luftvärnsförband inom militärområdena på fastlandet skulle organiseras särskilda beredskapsförband, sammanförda till beredskapsdivisioner. Såsom förläggningssorter för divisionerna föreslogos Malmö, Göteborg, Stockholm, Sundsvall och Boden. Under budgetåret 1940/41 avsågs endast Sundsvallsdivisionen skola organiseras, medan med organiserandet av övriga förband skulle anstå till budgetåret 1941/42. Med anledning av det sålunda framlagda förslaget fann jag mig böra tillstyrka, att en till

Sundsvall förlagd beredskapsdivision finge organiseras under budgetåret 1940/41. Kungl Maj:ts i enlighet härmed i propositionen framlagda förslag blev av riksdagen bifallet (skrivelse nr 4).

Till det vid propositionen nr 155 till innevarande års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 7 mars 1941 anförde jag vidare (sid. 37 f.), att luftvärnsartilleriets fredsorganisation borde genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda av överbefälhavaren framlagda förslag, och att således under budgetåret 1941/42 borde nyuppsättas dels ett luftvärnsregemente i Stockholm dels ock beredskapsdivisioner i Stockholm, Göteborg, Malmö och Boden. Kungl. Maj:ts i överensstämmelse härmed framlagda förslag har ännu icke föranlett något riksdagens beslut.

I avseende å de föreslagna nya förbandens förläggningsfrågor anförde jag vid framläggandet av förenämnda proposition nr 155, att kostnaderna för de barackbyggnader m. m., som bleve erforderliga för ordnande av den nytillkommande beredskapsdivisionen i Sundsvall, i propositionen nr 275/1940 L förutsatts skola få tillsvidare utgå av vederbörligt förskottsanslag. Vidare erinrades, att 1940 års urtima riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 60, punkt 4, till inköp av fastighet för förläggning av beredskapsdivisionen i Malmö anvisat ett anslag av 130,000 kronor. I fråga om övriga kostnader för förläggningarnas ordnande framhöll jag, att förläggningarna i Stockholm, Göteborg och Boden syntes kunna i stort sett anordnas i överensstämmelse med ett av överbefälhavaren med skrivelse den 30 oktober 1940 avgivet förslag, enligt vilket det nya luftvärnsregementet med luftvärnsdivision kunde provisoriskt anordnas i förutvarande Göta livgardes kaserner, för beredskapsdivisionen i Göteborg tillsvidare skulle kunna utnyttjas till Göta artilleriregemente ansluten barackförläggning och utrymmen för divisionen i Boden beredas vid Bodens artilleriregemente, samt att ordnandet av dessa förläggningar icke syntes komma att draga några större kostnader.

I särskilda skrivelser den 5 april 1941 har nu arméförvaltningens fortifikationsstyrelse gjort framställningar om anvisande av medel för ordnandet av förläggningarna för beredskapsdivisionerna i Sundsvall och Malmö.

a) Beredskapsdivisionen i Sundsvall. Under erinran att Kungl. Maj:t genom beslut dels den 21 juni 1940 uppdragit åt fortifikationsstyrelsen att, efter samråd med chefen för försvarsstaben och chefen för armén, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående de barackbyggnader m. m., som kunde befinnas erforderliga för ordnandet av förläggningen av en beredskapsdivision ur luftvärnsartilleriet i Sundsvall, dels ock den 27 september 1940 godkänt ett den 2 och den 12 september 1940 dagtecknat preliminärt avtal med Sundsvalls stad, varigenom visst markområde av staden upplåtits utan vederlag till förläggningsplats och övningsfält för beredskapsdivisionen, har styrelsen anført i huvudsak följande:

Fortifikationsstyrelsen hade i samråd med 1940 års militära byggnadsutredning uppgjort förslag till nybyggnader för den beredskapsdivision, som

skulle förläggas till Sundsvall. Över förslaget hade yttranden avgivits av chefen för försvarsstaben, chefen för armén och chefen för andra arméfördelningen samt av ämbetsverkets tyg- och intendenturdepartement samt sjukvårdsstyrelse. Därvid hade en del detaljerinringar framförts, vilka komme att föranleda vissa mindre justeringar å byggnadsritningarna. Då ärendet vore av synnerligen brådskande natur, ansåge styrelsen, att överarbetningen av ritningarna icke borde fördröja medelsframställning. Emot en skrivelsen bifogad situationsplan angående förläggningen hade intet varit att erinra. Kostnaderna för planerade nybyggnader och därmed sammanhängande arbeten kunde nu överblickas och beräknades desamma enligt en skrivelsen närlagd tablå uppgå till 4,900,000 kronor. Förutom förvärvat område för förläggnings- och övningsändamål erfordrades emellertid för beredskapsdivisionens övningar jämväl en skjutplats vid Bottniska viken. Sedan lämpligt område genom inspektörens för artilleriet försorg utsetts å Åstön i Tynderö socken hade fortifikationsstyrelsen med ägarerna av nämnda område, under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande före den 1 juli 1941, träffat preliminärt avtal rörande områdets försäljning till kronan mot en köpeskilling av 2,000 kronor. För erläggande av köpeskillingen för området ävensom för bestridande av kostnader i samband med fångtet erfordrades ett belopp av 2,500 kronor. Å det till skjutplats föreslagna området vore vissa barackbyggnader redan uppförda. I skrivelse till chefen för andra arméfördelningen hade chefen för utbildningscentralen Å 10 Sundsvall anhållit om anordnande av vatten- och avloppsanläggning för skjutplatsen. Enligt uppgjort program och kostnadsberäkning rörande anläggningen beräknades kostnaderna belöpa sig till 30,000 kronor. För bestridande av ökade kostnader för eventuella prisstegringar av materiel och arbetslöner borde dock ytterligare 5,000 kronor beräknas.

Under återopande av vad sålunda anförts har fortifikationsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte med fastställande av den upprättade situationsplanen godkänna avtalet om förvärvet av det för skjutplats avsedda området samt till styrelsens förfogande ställa ett belopp av tillhoppa (4,900,000 + 2,500 + 35,000 =) 4,937,500 kronor för uppförande av föreslagna nybyggnader, bestridande av med förvärvet av det till skjutplats avsedda området samt anordnande å detsamma av vissa vatten- och avloppsledningar.

I ett den 6 maj 1941 avgivet utlåtande i ärendet har *1940 års militära byggnadsutredning* anført bland annat följande:

Fortifikationsstyrelsen har under hand samrått med byggnadsutredningen angående ifrågavarande nybyggnadsarbeten, varvid ritningar till de olika byggnaderna företetts för utredningen. Något slutligt samråd beträffande förläggningsförslaget och kostnaderna för dess genomförande har emellertid icke ägt rum. Byggnadsutredningen har i huvudsak icke haft något att erinra mot förenämnda ritningar. Emellertid hava vid förläggningsförslagets utformande efter av truppförbandschefer m. fl. framställda yrkanden vissa byggnader utökats utan att detta förrän nu kommit till byggnadsutredningens kännedom. Icke heller hava sätten för utformande av vissa inredningsdetaljer och ledningsarbeten m. m. tidigare meddelats utredningen. Med anledning härav och efter granskning av de mera detaljerade kostnadsberäkningar, vilka legat till grund för den remisshandlingarna medföljande kostnadstablå, och vilka tillhandahållits utredningen av fortifikationsstyrelsen, får byggnadsutredningen rörande det förevarande förslaget anføra följande.

Enligt utredningens mening kunna på anförda skäl de för förläggningen beräknade kostnaderna minskas med (75,000 + 52,000 + 18,000 + 4,000 + 182,000 + 2,000 + 5,000 + 6,000 + 4,000 + 146,000 + 27,000 + 48,000 + 65,000 + 85,000 eller) tillsammans 719,000 kronor, vartill bör läggas det avdrag å posten för administration och oförutsett, som faller på detta belopp, således i runt tal 71,000 kronor. Hela avdragssumman skulle följaktligen uppgå till 790,000 kronor.

Innan arbetena för förläggningen igångsättas, synas de definitiva förslagen till de olika byggnaderna och anläggningarna böra ytterligare granskas av utredningen på motsvarande sätt som skett beträffande senast igångsatta byggnadsföretag inom försvarsväsendet.

Mot fortifikationsstyrelsens förslag i övrigt har utredningen intet att erinra och får sålunda i underdånighet tillstyrka, att ett belopp av tillsammans högst 4,937,500 — 790,000 = 4,147,500 kronor ställes till fortifikationsstyrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål.

De av byggnadsutredningen angivna besparingsmöjligheterna framgå av följande sammanställning, däri för de olika byggnaderna angivits såväl fortifikationsstyrelsens som utredningens kostnadsberäkningar.

	Fortifikations- styrelsens förslag	Byggnads- utredningens förslag	Besparing
<i>Byggnader:</i>			
1. Gymnastikbyggnad	311,400	236,400	75,000
2. Logementsbyggnader	773,200	721,200	52,000
3. Sjukhusbyggnad	196,200	178,200	18,000
4. Marketenteri	93,100	89,100	4,000
5. Matinrättning	616,300	434,300	182,000
13. Värmecentral			
6. Skolbyggnad	84,800	84,800	—
7. Underofficersmäss	53,400	51,400	2,000
8. Kanslibyggnad	200,100	195,100	5,000
9. Vakt- och arrestbyggnad	32,400	26,400	6,000
10. Pjäsexercisbyggnad	96,000	92,000	4,000
11 och 12. Förrådsbyggnader	643,600	497,600	146,000
14—18. Smörjbrickor, spolplattor, garage, bensinstation samt vissa förråd	385,800	385,800	—
19. Verkstadsbyggnad	176,300	149,300	27,000
Skomakeri-, skrädderi- och snickeriverkstad ..	76,000	76,000	—
Summa kronor	3,738,600	3,217,600	521,000
<i>Utvändiga arbeten:</i>			
Rörtekniska arbeten	288,200	175,200	113,000
Elektriska arbeten	141,500	56,500	85,000
Väg- och planerings- m. fl. arbeten	286,500	286,500	—
Administration m. m.	445,500	374,500	71,000
Summa tillhopa kronor	4,900,300	4,110,300	790,000
Skjutplats	37,500	37,500	—

Byggnadsutredningen har i sitt utlåtande lämnat en närmare redogörelse för de olika åtgärder, som utredningen i besparingssyfte ansett sig böra förorda. Av utlåtandet inhämtas därutinnan i huvudsak följande. Gymnastik-

och verkstadsbyggnaderna borde kunna göras mindre omfattande, varjämte matinerättningen och värmecentralen ansåges kunna sammanföras till en gemensam byggnad. Av föreslagna sex förrådsbyggnader borde åtminstone tillsvidare endast tre förses med värmeanläggningar. Av fortifikationsstyrelsen angivna kostnader för förrådsbyggnader syntes kunna nedbringas med hänsyn till att vissa utgifter för väg- och planeringsarbeten samt administrationskostnader beräknats för sig och sålunda icke bort inräknas bland kostnaderna för förråden. Vissa av byggnaderna borde kunna givas en enklare konstruktion eller enklare inredning, varjämte i vissa fall billigare materiel borde komma till användning. Ytterligare prövning syntes erforderlig beträffande ordnandet av vattenförsörjningen, varför i avbidan härå vissa för en pumpstation och en högreservoar beräknade kostnader tillsvidare borde utgå. Slutligen har beträffande de elektriska anläggningarna besparing ansetts möjlig bland annat genom att ur byggnadsprogrammet utesluta en transformatorstation och genom att minska de beräknade dimensionerna å förekommande kablar.

b) Beredskapsdivisionen i Malmö. I sin skrivelse rörande ordnandet av förläggningen av den beredskapsdivision, som föreslagits skola förläggas till Malmö, har fortifikationsstyrelsen till en början meddelat, att styrelsen med Malmö stad tecknat avtal om överlåtelse till kronan av den fastighet, för vars inköp 1940 års urtima riksdag anvisat medel. Styrelsen har vidare med överlämnande av situationsplan över den tilltänkta förläggningen framhållit, att kostnaderna för de planerade nybyggnaderna och därmed sammanhängande arbeten enligt en skrivelsen bilagd tablå beräknats uppgå till i runt tal 4,300,000 kronor, om vars anvisande styrelsen hemställde.

1940 års militära byggnadsutredning har i utlåtande i ärendet den 6 maj 1941 ansett de för förläggningen beräknade kostnaderna kunna minskas med tillhoppa 690,000 kronor, varför utredningen tillstyrkt en medelsanvisning av allenast (4,300,000 — 690,000 =) 3,610,000 kronor.

Byggnadsutredningen har i huvudsak anfört samma skäl för de förordade besparingsåtgärderna som i fråga om beredskapsdivisionen i Sundsvall. Här må emellertid särskilt framhållas följande. Enligt utredningens mening borde i första hand undersökas om möjligheter funnes att utnyttja inom Malmö stad förefintliga civila verkstäder för tillgodoseende av det behov verkstadsbyggnaden avsåge att fylla. Därest det därvid skulle visa sig möjligt att utnyttja sådana civila verkstäder, skulle etablissemmentets verkstad kunna helt undvaras eller i varje fall betydligt minskas. Byggnadsutredningen föresloge därför, att hela det för verkstadsbyggnaden beräknade beloppet i avvaktan å sådan utredning uteslötes ur kostnadstablå. — Utredningen vore tveksam, huruvida över huvud taget någon av de sex föreslagna förrådsbyggnaderna borde uppföras såsom varmförråd. I varje fall syntes för närvarande uppvärmningsanläggningarna kunna begränsas så, att för dem beräknade kostnader kunde beskäras med tillhoppa 46,000 kronor.

De besparingar, som byggnadsutredningen funnit möjliga, framgå av följande sammanställning.

	Fortifikations- styrelsens förslag	Byggnads- styrelsens förslag	Besparing
<i>Byggnader:</i>			
1. Gymnastikbyggnad	272,800	207,800	65,000
2. Logementsbyggnader	683,200	639,200	44,000
3. Sjukhusbyggnad	175,200	159,200	16,000
4. Marketenteri	82,400	78,400	4,000
5. Matinrättning	394,500	369,500	25,000
6. Skolbyggnad	74,400	74,400	—
7. Underofficersmäss	47,100	45,100	2,000
8. Kanslibyggnad	178,900	173,900	5,000
9. Vakt- och arrestbyggnad	28,300	23,300	5,000
10. Pjäsexercisbyggnad	82,600	79,600	3,000
11. och 12. Förrådsbyggnader	620,000	480,000	140,000
14—18. Smörjbyriggor, spolplattor, garage, bensin- station samt vissa förråd	345,900	345,900	—
19. Verkstadsbyggnad	157,000	—	157,000
Skomakeri-, skrädderi- och snickeriverkstad ..	66,900	66,900	—
Summa kronor	3,209,200	2,743,200	466,000
<i>Utvändiga arbeten:</i>			
Rörtekniska arbeten	274,500	228,500	46,000
Elektriska arbeten	134,500	49,500	85,000
Väg- och planerings- m. fl. arbeten	286,500	256,500	30,000
<i>Administration m. m.</i>	390,500	327,500	63,000
Summa tillhopa kronor	4,295,200	3,605,200	690,000

Sammanfattningsvis har byggnadsutredningen tillstyrkt, att ett belopp av tillhopa högst 3,610,000 kronor ställdes till fortifikationsstyrelsens förfogande för ordnande av förläggningsförhållandena. Utredningen har i anslutning därtill framhållit som ett önskemål, att utredningen beredd tillfälle att innan arbetena för förläggningsen igångsattes granska de definitiva förslagen till de olika byggnaderna.

Av det anförda framgår, att den utökning av luftvärnsartilleriets organisation, varom förslag i olika sammanhang framlagts för riksdagen, nödvändiggör nybyggnader för ordnande av permanenta förläggningar för beredskapsdivisionerna i Sundsvall och Malmö. För dessa förläggningar erforderliga markområden disponeras redan, i det att i ena fallet Sundsvalls stad utan vederlag upplåtit ett för förläggningsplats och övningsfält avsett område och i andra fallet för förläggningsen lämplig fastighet med anlåtande av vissa av riksdagen för ändamålet anvisade medel inköpts från Malmö stad. Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har nu gjort framställning om anvisande av medel för bestridandet av kostnaderna för förläggningsarnas anordnande. Härjämte har styrelsen hemställt om medel för förvärv och iordningställande av ett för beredskapsdivisionen i Sundsvall till skjutfält avsett område.

Vad först angår frågan om förläggningsarnas anordnande har fortifikationsstyrelsen för fastställelse företett situationsplaner över den planerade be-

byggelsen å de bägge platserna. Förslagen, som emellertid ännu icke i detalj utformats, hava av styrelsen kostnadsberäknats, i fråga om Sundsvallsdivisionen till 4,900,000 kronor och beträffande Malmödivisionen till 4,300,000 kronor. Vid den granskning, som 1940 års militära byggnadsutredning underkastat dessa förslag, har utredningen funnit sig böra förordade vissa i det föregående angivna ändringar i de framlagda byggnadsprogrammen, varigenom väsentliga besparingar skulle kunna ernås, uppgående för Sundsvallsdivisionen till 790,000 kronor och för Malmödivisionen till 690,000 kronor. Kostnaderna för Sundsvallsförläggningen skulle sålunda enligt byggnadsutredningens förslag kunna begränsas till $(4,900,000 - 790,000 =) 4,110,000$ kronor och kostnaderna för Malmöförläggningen till $(4,300,000 - 690,000 =) 3,610,000$ kronor. Då de av byggnadsutredningen föreslagna besparingsåtgärderna synas möjliga att vidtaga utan att därigenom förläggningarnas ändamålsenliga utförande eftersättes, finner jag mig böra förordade, att förläggningarna anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsutredningens förslag. Detta innebär sålunda bland annat, att viss för Sundsvallsdivisionen avsedd pumpstation och högreservoar ävensom den verkstadsbyggnad, som avsetts för förläggningen i Malmö, tillsvidare i avbidan å utredning om dessa anläggningars nödvändighet icke nu skola komma till utförande. I övrigt torde de ingivna situationsplanerna i sinom tid böra fastställas av Kungl. Maj:t. Jag förutsätter emellertid att sedan definitiva förslag med avseende å byggnader och anläggningar utformats dessa underkastas ytterligare granskning av byggnadsutredningen innan arbetena med förläggningarna påbörjas.

Vad härefter angår fortifikationsstyrelsens framställning om anvisande av ett belopp om 2,500 kronor för förvärv av en för Sundsvallsdivisionen avsedd skjutplats vid Bottniska viken har jag icke någon invändning att framställa mot detta förslag. Godkännande av ett för områdets förvärvande upprättat köpeavtal torde senare böra lämnas av Kungl. Maj:t. Icke heller torde anledning föreligga till erinran mot styrelsens förslag att för anordnandet av vatten- och avloppsledningar å skjutplatsen anvisas ett belopp av 35,000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle det sammanlagda medelsbehovet för anordnandet av ifrågavarande förläggningar i Sundsvall och Malmö samt av förenämnda skjutplats utgöra $(4,110,000 + 3,610,000 + 2,500 + 35,000 =) 7,757,500$ kronor, vilken summa emellertid torde kunna avrundas nedåt till 7,750,000 kronor.

Jag får i enlighet med det anförda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Nybyggnader för luftvärnsartilleriets beredskapsdivisioner i Sundsvall och Malmö m. m.* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 7,750,000.

[4.] **Nytt garnisonssjukhus i Skövde, reservationsanslag.** Vid framläggandet av årets statsverksproposition har till behandling upptagits fråga om anvisande av medel för uppförande av ett nytt garnisonssjukhus i Skövde (kapital-

budgeteten, bilaga 1, punkten 5). Därvid har lämnats en närmare redogörelse för ett av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i anslutning till vissa medelsäskanden för ordnande av trängens kasernbyggnader framlagt förslag i ämnet. Förslaget innebär i korthet, att det nuvarande garnisonssjukhuset efter vissa omändringar skulle komma till användning för beredande av förläggningsutrymmen för personal vid Göta trängkår och att ett helt nytt garnisonssjukhus skulle uppföras i samverkan med Skaraborgs läns landsting och Skövde stad. Kostnaderna för sjukhuset, som beräknats uppgå till 1,015,000 kronor, skulle enligt förslaget fördelas mellan därav berörda intressenter sålunda. Kronan skulle tillskjuta dels 287,500 kronor — motsvarande den besparing i beräknad kostnad för ordnande av Göta trängkårs förläggning, som kunde ernås genom det nuvarande sjukhusets ianspråktagande till kasern — dels ock därutöver ett belopp av 225,000 kronor jämte visst prisstegringstillägg av 60,900 kronor, eller sålunda tillhopa 573,400 kronor. Landstinget åter skulle tillskjuta tillhopa 345,000 kronor och Skövde stad, förutom en till 50,000 kronor värderad tomt, ett belopp av 96,600 kronor. Om detta förslag uttalade jag, att detsamma syntes innebära en praktisk och ur ekonomisk synpunkt lämplig lösning av de föreliggande problemen. I ärendet anförde jag vidare, bland annat, följande:

Mot de beräknade kostnaderna för kronans deltagande i sjukhusbygget (287,500 + 225,000 + 60,900 =) 573,400 kronor torde intet i och för sig vara att erinra. Emellertid torde med hänsyn till den inträdda prisstegringen beloppet numera böra ökas med 10 procent, varför den erforderliga summan tills vidare synes böra beräknas till i avrundat tal 630,000 kronor. Härvid utgår jag från, att jämväl Skaraborgs läns landsting och Skövde stad äro villiga att i motsvarande mån höja sina andelar i sjukhusbygget. Kungl. Maj:t läser böra uppdraga åt arméförvaltningens fortifikations- och sjukvårdsstyrelser att i samråd inleda förhandlingar med landstinget och staden i nämnda hänseende samt att inkomma med nytt förslag i ärendet.

Sedan förnyad utredning i ärendet förebragts samt jämväl yttrande från militära byggnadsutredningen inkommit, har jag för avsikt att åter till behandling upptaga frågan om ordnandet av sjukhusfrågan i Skövde samt att, därest prövningen därtill giver anledning, hemställa om förslag i ämnet till riksdagen. I avvaktan därpå läser å riksstaten för nästkommande budgetår böra beräknas ett anslag för ändamålet å 630,000 kronor.

I enlighet med det anförda föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till nytt garnisonssjukhus i Skövde för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 630,000 kronor.

Med anledning av vad sålunda förekommit uppdrog Kungl. Maj:t den 31 januari 1941 åt arméförvaltningens fortifikations- och sjukvårdsstyrelser att, med beaktande av vad till statsrådsprotokollet i ämnet anförts, upptaga förnyade förhandlingar med Skaraborgs läns landsting och Skövde stad rörande landstingets och stadens andelar i kostnaderna för uppförande av ett nytt garnisonssjukhus i Skövde samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med nytt förslag i ämnet.

Till åtlydnad härav hava fortifikations- och sjukvårdsstyrelserna med skri-

velse den 13 maj 1941 överlämnat nytt förslag till uppförande av ett garnisonssjukhus i Skövde. Förslaget har under hand granskats av representanter för byggnadsstyrelsen och 1940 års militära byggnadsutredning, vilka förklarat sig i huvudsak icke hava något att erinra mot detsamma. Förslaget har ock biträttats av representanter för Skaraborgs läns landsting och Skövde stad. I skrivelsen har till en början i huvudsak anförts följande:

Inom sjukvårdsstyrelsen hade de tidigare föreliggande ritningarna granskats, och man hade därvid kommit till det resultatet, att det vore lämpligast att låta dessa genomgå en fullständig omarbetning. Denna uppfattning delades även av tillkallade representanter för Skaraborgs läns landsting och Skövde stad. Efter vederbörligt medgivande hade därför uppdragits åt en arkitekt med speciell erfarenhet beträffande sjukhusbyggen att i samråd med chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Skövde och sjukvårdsstyrelsens vetenskapliga råd i sjukhustekniska frågor uppgöra nya ritningar med särskilt hänsynstagande till besparingssynpunkter utan eftersättande av sjukhusets funktionsduglighet. Den företagna omarbetningen hade givit bland annat följande resultat:

Det tidigare utarbetade förslaget upptog ett totalt kubikutrymme av 17,638 kubikmeter. Det visade sig emellertid möjligt att i det nya förslaget nedpressa utrymmet till 14,520 kubikmeter. Samtidigt hade sjukhusets vårdplatser ökats från 68 till 76. Denna ökning av 8 vårdplatser hänförde sig till de allmänna vårdavdelningarna. Det utökade antalet vårdplatser torde vara synnerligen önskvärdt och välmotiverat med hänsyn såväl till den genomförda utökningen av personalkadrerna vid truppförbanden i Skövde som ock i betraktande av den utökade värnplikstiden, varigenom ett ökat behov av sjukhusplatser komme att uppstå.

Det omarbetade förslaget innefattade i motsats till det äldre även skyddsrum i enlighet med luftskyddsinspektionens bestämmelser.

I det av fortifikations- och sjukvårdsstyrelserna nu framlagda förslaget hava emellertid upptagits vissa institutioner, vilka falla utom ramen för det tidigare projekterade sjukhusbygget, nämligen dels en *tandpoliklinik* och dels en *tvättinrättning*. Härom har anförts följande:

För närvarande är i Skövde stad för garnisonen inrättad en tandpoliklinik, som är förlagd i förhyrda lokaler, därvid kronan har att erlagga hyra m. m., uppgående till omkring 2,500 kronor för år. Det vore ur alla synpunkter lämpligast att denna tandpoliklinik med proteslaboratorium inrymdes i det nya garnisonssjukhuset, där den finge tillgång till bland annat röntgen. Tandpolikliniken avses även för behandling av inneliggande patienter i likhet med vad fallet för närvarande är vid Karolinska sjukhuset. Merkostnaden för denna tandpoliklinik, som icke upptagits i det första förslaget, har beräknats till 46,000 kronor, vilken kostnad helt bör åvila kronan.

I förslaget ha icke inräknats kostnader för tvättanläggning. Det vore emellertid synnerligen önskvärdt, att en dylik anläggning utfördes i samband med uppförande av sjukhuset. Den skulle då avse att betjäna icke blott garnisonssjukhuset utan även tvätta sjukhustvätten från de trenne truppförbandssjukhusen i Skövde. Tvättkläder m. m. från sjukhus äro ofta nedblodade eller på annat sätt förorenade, varför de böra undergå särskild behandling. Sjukhusens tvätt har hittills skett vid Skaraborgs regementes

tvättinrättning. Det kan emellertid förväntas, att större anspråk komma att ställas på denna tvättinrättning i och med utökandet av manskapsstyrkorna vid förbanden, varför det torde vara synnerligen ändamålsenligt, om en avlastning kunde äga rum. Kostnaden för tvättanläggning i garnisonssjukhuset beräknas till 111,500 kronor.

I anslutning till vad styrelserna anfört i fråga om de nyssberörda nya anläggningarna hava styrelserna vidare berört frågan om anordnande av erforderliga *personalbostäder* för det nya garnisonssjukhusets personal och därvid anfört följande:

Förslaget innefattar endast bostadsrum för operationssköterska, 2 barnmorskor och 6 biträden. Det torde även vara nödvändigt att uppföra tjänstepersonalbostäder, främst för maskinist, eldare och vaktmästare. Då sjukhuset även avses som olycksfallsstation för Skövde stad med omnejd, är det synnerligen önskvärt, att läkarpersonalen och sköterskorna jämte en del av den övriga vårdpersonalen beredas bostäder i sjukhusets omedelbara närhet. Plats härför finnes på tomten. En förhållandevis billig lösning av personalens bostadsfråga torde kunna ernås, om man härför låter uppföra fabriksgjorda bostadshus av trä. Personalen erlägger ju hyresersättning för sina bostäder, varför det från ekonomisk synpunkt icke bör ingiva betänkligheter att på förslaget sätt tillgodose bostadsbehovet. Fortifikationsstyrelsen och sjukvårdsstyrelsen komma att senare ingiva förslag härom.

I sin ifrågavarande skrivelse hava styrelserna vidare anmält sin avsikt att sedermera inkomma jämväl med äskande av medel för ny röntgeninstallation och de ytterligare inventarier, som erfordras för det nya sjukhuset utöver nu befintliga. Härvid har emellertid förutsatts, att anskaffning av inventarier och övrig utrustning för garnisonssjukhusets barnbördsavdelning samt mödra- och barnavårdscentral helt skola åvila Skaraborgs läns landsting.

Beträffande kostnaderna för det nya garnisonssjukhusets uppförande hava fortifikations- och sjukvårdsstyrelserna till en början framhållit, att byggnadskostnaderna beräknats till sammanlagt 1,134,500 kronor. Efter att hava erinrat att — såsom framgår av den i det föregående berörda redogörelsen i statsverkspropositionen — för bestridande av ifrågavarande kostnader Skaraborgs läns landsting och Skövde stad tidigare förbundet sig att deltaga i byggnadskostnaderna med respektive 345,000 kronor och 96,600 kronor, hava styrelserna rörande kostnadsfrågan vidare anfört följande:

Av det återstående beloppet (1,134,500 — 345,000 — 96,600 =) 692,900 kronor synas 46,000 kronor, motsvarande kostnaden för den nytilkomna tandpolikliniken, helt böra belasta kronan. Återstående belopp, 646,900 kronor, överskrider det tidigare beräknade beloppet, 573,400 kronor, med 73,500 kronor. Av denna kostnadsökning synes i förhållande till storleken av kronans och landstingets tidigare beviljade anslag 56.5 procent böra bestridas av kronan med 41,500 kronor och 43.5 procent eller 32,000 kronor av Skaraborgs läns landsting. Enligt vad som inhämtats, torde landstingets förvaltningsutskott i princip intet hava att erinra mot att landstinget deltagar i kostnadsökningen med högst 10 procent av det ursprungligen anslagna be-

loppet, 345,000 kronor, d. v. s. med 34,500 kronor. — Kronans andel i kostnaden för det planerade garnisonssjukhuset i Skövde uppgår enligt ovanstående till $573,400 + 46,000 + (73,500 - 32,000) = 660,900$ kronor. I 1941 års statsverksproposition har beräknats ett reservationsanslag av 630,000 kronor. Merkostnaden för kronans del i det föreliggande förslaget uppgår alltså till $(660,900 - 630,000) = 30,900$ kronor, betingad av den föreslagna tandpolikliniken. — I händelse den föreslagna tvättanläggningen inom sjukhuset avses komma till uppförande, tillkommer ett belopp av 111,500 kronor, vilken kostnad torde böra bestridas av statsmedel, då ju även för närvarande tvätten sker genom kronans försorg. Medräknas kostnaden för tvättanläggning, erfordras ett anslag av sammanlagt $(660,900 + 111,500) = 772,400$ kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts hava fortifikations- och sjukvårdsstyrelserna hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av ett nytt garnisonssjukhus i Skövde anvisa ett anslag av 772,400 kronor.

Det förnyade förslag till lösning av frågan om en nybyggnad för garnisonssjukhuset i Skövde, för vilket i det föregående redogjorts, innebär i vissa avseenden en utvidgning i förhållande till det tidigare, i årets statsverksproposition berörda byggnadsprogrammet. Sålunda omfattar det nya förslaget jämväl utrymmen för anordnande av tandpoliklinik, tvättanläggning samt skyddsrum. Då såsom fortifikations- och sjukvårdsstyrelserna anført starka skäl tala för att dessa anläggningar komma till stånd, har jag intet att erinra mot att desamma inrangeras i den reviderade byggnadsplanen, även om härigenom en rätt betydande kostnadsökning för kronans del uppstår.

Av utredningen i ärendet framgår, att den av myndigheterna nu uppgivna kostnadsramen för det nya garnisonssjukhuset icke är att betrakta såsom slutgiltig, i det att frågan om anskaffande av viss röntgeninstallation och av inventarier avses skola anmälas framdeles. Likaså läser frågan om ett eventuellt anordnande av tjänstebostäder för den vid sjukhuset verksamma personalen komma att i ett senare sammanhang bliva föremål för framställning från myndigheternas sida.

Då de uppgjorda ritningarna och kostnadsberäkningarna för den i förevarande sammanhang förordade bebyggelsen varit föremål för granskning inom byggnadsstyrelsen och 1940 års militära byggnadsutredning, synes någon ytterligare översyn i denna del icke vara erforderlig. Jag beräknar i följd härav den för det framlagda byggnadsprogrammet erforderliga medelsanvisningen i överensstämmelse med det framlagda förslaget till i avrundat tal 772,000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nytt garnisonssjukhus i Skövde* för budgetåret 1941/42
anvisa ett *reservationsanslag* av..... kronor 772,000.

[5.] **Ammunitionsförrådsbyggnader för armén, reservationsanslag.** I skrivelse den 19 mars 1941 har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse gjort framställning om anvisande av medel för uppförande av vissa för lantförsvaret erforderliga förrådsbyggnader för ammunition. Vid skrivelsen hava fogats såväl kostnadsberäkningar rörande förekommande typer av byggnader som även en tablå över det antal byggnader av olika slag, som ansetts böra komma till utförande å olika platser. Kostnadsberäkningarna sluta å ett sammanlagt belopp av i runt tal 1,425,000 kronor. Fortifikationsstyrelsen har beträffande dessa beräkningar framhållit, att kostnaderna för eventuellt erforderliga markförvärv ej medräknats. Styrelsen hade nämligen räknat med att lantförsvaret tillhörig mark i allmänhet stode till förfogande för ändamålet, varför enligt styrelsens mening denna mycket viktiga byggnadsfråga icke borde uppskjutas i avvaktan på en detaljundersökning rörande markförhållandena. Styrelsen hemställde därför, att förenämnda belopp av 1,425,000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande för uppförande av ammunitionsförråden. Framställningen har tillstyrkts av chefen för armén.

I utlåtande i ärendet den 8 maj 1941 har 1940 års militära byggnadsutredning framhållit, bland annat, att utredningen vid granskning av det av fortifikationsstyrelsen i ärendet upprättade förslaget icke funnit anledning till erinran vare sig mot ritningar och byggnadstekniska anordningar eller mot det beräknade behovet av byggnader av olika slag. Däremot hade utredningen funnit, att vissa kostnader för inhägnader borde kunna helt utgå samt vissa kostnader för vägarbeten reduceras, varjämte posten för administration och oförutsedda utgifter borde kunna betydligt beskäras. Kostnaderna för förevarande byggnadsarbeten syntes sålunda enligt byggnadsutredningen kunna begränsas till ett belopp av 1,110,000 kronor.

För egen del finner jag mig böra tillstyrka, att förrådsbyggnader för nu avsett ändamål komma till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med det av 1940 års militära byggnadsutredning framlagda förslaget. För bestridandet av härmed förenade kostnader torde det av byggnadsutredningen angivna beloppet, 1,110,000 kronor, kunna förslå. Jag förutsätter därvid att det skall bliva möjligt att på sätt fortifikationsstyrelsen angivit uppföra byggnaderna å mark, som disponeras av lantförsvaret.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ammunitionsförrådsbyggnader för armén* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,110,000.

Marinförvaltningens delfond.

[6.] **Utbyggnad av Karlskrona fästnings telefonnät, reservationsanslag.** I skrivelse den 26 april 1941 har marinförvaltningen gjort framställning om anvisande av medel för utbyggnad av Karlskrona fästnings telefonnät. Ämbetsverket har därvid anført, att chefen för Sydkustens marindistrikt till ämbetsverket

ingivit förslag om en dylik utbyggnad, kostnadsberäknat till 513,000 kronor. Marinförvaltningen har för egen del framhållit, att för utbyggnaden i första hand erfordrades ett anslag av 400,000 kronor, under det att med anvisande av resterande belopp kunde anstå till en senare tidpunkt. På grund av vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att för ifrågavarande utbyggnad ett belopp av 400,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande.

I utlåtande över framställningen har överbefälhavaren över rikets försvarskrafter tillstyrkt densamma.

Med hänsyn till ärendets karaktär synes det icke lämpligt att till statsrådsprotokollet redogöra för den närmare innebörden av föreliggande anslagsäskande. Riksdagens vederbörande utskott torde i stället därom böra erhålla upplysningar genom de handlingar, som komma att tillhandahållas utskottet.

Förevarande framställning finner jag mig böra tillstyrka. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av Karlskrona fästnings telefontät* för
budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 400,000.

[7.] **Brand- och bombsäkra utrymmen för sjökarteverkets arkivalier, reservationsanslag.** I skrivelse den 13 maj 1941 har chefen för sjökarteverket under åberopande av en vid skrivelsen fogad utredning gjort framställning om anvisande av anslagsmedel för anordnande av brand- och bombsäkra utrymmen för sjökarteverkets arkivalier m. m. Kostnaderna härför hava beräknats enligt två olika alternativ. Enligt det ena alternativet, slutande på ett belopp av 84,000 kronor, skulle utrymmena begränsas till att avse allenast verkets olika arkiv, medan enligt det andra alternativet de planerade utrymmena samtidigt skulle anordnas såsom skyddsrum för verkets personal, varigenom kostnaden skulle ökas till 119,000 kronor. Merkostnaden i det senare fallet skulle sålunda uppgå till 35,000 kronor. I skrivelsen har framhållits, att inredande av skyddsrum för personalen i samband med de nytillkommande arkivutrymmena med hänsyn till det provisoriska skyddsrum, som för närvarande stode till förfogande, och den relativt betydande merkostnaden icke kunde anses oundgängligen nödvändigt, även om det vore mycket önskvärt.

Det synes vara angeläget att ett betryggande brand- och bombskydd beredes sjökarteverkets värdefulla och särskilt under nu rådande förhållanden svårersättliga arkivalier. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att medel äskas hos riksdagen för anordnande av ifrågavarande arkivutrymmen. Då enligt vad som upplysts ett skyddsrum för verkets personal finnes inrett i den nuvarande byggnadens källarvåning, anser jag mig emellertid icke böra förorda, att särskilda åtgärder vidtagas för inredande av de nya arkivut-

rymmena till skyddsrum för personalen. Kostnaderna för byggnadsföretaget böra sålunda enligt min mening begränsas till 84,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:ts måtte föreslå riksdagen

att till *Brand- och bombsäkra utrymmen för sjökarteverkets arkivalier* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av..... kronor 84,000.

[8.] **Förvärv av mark vid Fårösund, reservationsanslag.** I skrivelse den 28 april 1941 har marinförvaltningen, efter samråd med försvarsväsendets verkstadsnämnd, gjort framställning om anvisande av medel för förvärv för marinens räkning av visst markområde vid Fårösund. Kostnaderna för förvärvet skulle enligt preliminärt anbud, under villkor att köpeskillingen erlades före den 1 juli 1941, uppgå till cirka 43,000 kronor, vartill komme avstyckningskostnader m. m., beräknade till 2,000 kronor. Marinförvaltningen har framhållit, att ifrågavarande markområde inom en nära framtid syntes komma att erfordras för vissa anläggningar för marinens räkning, och att ett förvärv av området på de villkor, som preliminärt överenskommits, skulle ställa sig ekonomiskt fördelaktigare än om förvärvet uppsköttes till en senare tidpunkt.

Då behov av det till inköp föreslagna markområdet vid Fårösund kan förväntas föreligga inom en nära framtid och de nu preliminärt överenskomna villkoren för förvärv av området synas vara för statsverket fördelaktiga, finner jag mig böra tillstyrka, att erforderliga medel äskas för ändamålet.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av mark vid Fårösund* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 45,000.

Flygförvaltningens delfond.

[9.] **Bostadsbyggnader för Norrbottens flygbaskår, reservationsanslag.** I det program för flygvapnets utvidgning, för vilket en redogörelse lämnats i årets statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, punkten 98), ingår jämväl inrättande under budgetåret 1941/42 av en s. k. basorganisation i Övre Norrland. I anslutning härtill har ock årets riksdag (skr. nr 57, punkt 20, och nr 80, punkt 22) efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 2 (bilaga 15, punkt 9) och i statsverkspropositionen (kapitalbudgeten, bilaga 1, punkt 31) framlagda förslag beslutat, att ifrågavarande basorganisation skall komma till stånd och uppsättas under nästa budgetår samt till uppförande av etablissemang för organisationen anvisat tillhoppa 6,200,000 kronor såsom kapitalinvesteringar i flygförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond.

Under erinran, att basorganisationen — vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 april 1941 skall benämnas Norrbottens flygbaskår (F 21) — avses skola förläggas centralt i närheten av Luleå har flygförvaltningen i skrivelse

den 30 april 1941 underställt Kungl. Maj:ts prövning frågan om beredande av bostäder för den personal, som avses skola placeras till tjänstgöring vid organisationen. I anslutning därtill har flygförvaltningen anfört i huvudsak följande:

Under den gångna vintern verkställda undersökningar hade givit vid handen, att bostadstillgången inom Luleå stad vore så knapp, att densamma icke kunde förslå för tillgodoseende av flygbaskårens behov av personalbostäder. Nya bostäder måste därför ofördröjligen uppföras. Ämbetsverket hade övervägt möjligheterna att uppföra samtliga för flygbaskårens personal erforderliga tjänstebostäder i anslutning till kårens centralförlägningsplats. För personalens vidkommande skulle emellertid samtliga tjänstebostäders förläggande dit medföra avsevärda nackdelar. Sålunda funnes där inga affärer, varför de för hushållen nödvändiga inköpen under alla förhållanden måste göras i Luleå. Vidare skulle skolgången för skolbarnen komma att försvåras och fördyras dels genom dagliga resor fram och tillbaka från förlägningsplatsen till Luleå, dels genom nödvändigheten att i Luleå anordna vissa måltider för skolbarnen. Ur luftskyddssynpunkt syntes det därjämte för familjemedlemmarna vara bättre att icke bo i omedelbar närhet av flygbaskårens förläggning. Med hänsyn därtill hade flygförvaltningen funnit lämpligast, att flygbaskårens personal bereddes bostäder i Luleå. Det erforderliga antalet bostäder hade flygförvaltningen beräknat på följande sätt:

för år 1941	80	eldstäder	
» » 1942 ytterligare	29	»	sa
» » 1944 »	85	»	.

Härtill komme för civil verkstadspersonal ett behov, som beräknats till			
för år 1941 och 1942	35	eldstäder	sa
» » 1944 ytterligare	20	»	.

Det sammanlagda behovet utgjorde sålunda

för år 1941 och 1942	144	eldstäder	sa
» » 1944 ytterligare	105	»	
eller tillsammans	249	eldstäder.	

Mellan flygförvaltningen och Luleå stad förda förhandlingar hade resulterat i ett av stadsfullmäktige i staden framlagt erbjudande, innebärande att erforderlig del av det staden tillhöriga s. k. Oskarsvarvsområdet kostnadsfritt skulle upplåtas med äganderätt till kronan för uppförande genom kronans försorg av erforderliga bostadshus. Härjämte hade staden åtagit sig att på egen bekostnad framdraga erforderliga ledningar och gator m. m. Såsom förutsättning för stadens åtagande skulle emellertid gälla, att bebyggelsen på området skedde i överensstämmelse med blivande byggnadsbestämmelser för ifrågavarande stadsplaneområde. Då bebyggelsen komme att ligga inom Luleå stads planlagda område, hade det lämpligaste tillvägagångssättet enligt flygförvaltningens åsikt varit, att staden själv svarat för byggnadsverksamheten. Som staden icke själv sett sig istånd därtill och icke heller kunnat intressera enskilda företagare för frågans lösning, ansåge flygförvaltningen, att det föreslagna arrangemanget med byggnadernas uppförande genom ämbetsverkets försorg borde komma till utförande.

Inom flygförvaltningen påginge — i samråd med den av Luleå stad anlitade HSB:s stadsplaneavdelning — utredning angående bebyggelsens närmare ut-

formning. Först sedan denna utredning slutförts, kunde kostnaderna närmare preciseras. På utredningens nuvarande ståndpunkt kunde kostnaderna approximativt beräknas till:

	Kronor	Kronor
för 1941 och 1942 års byggnadsprogram:		
1944 eldstäder à 7,000 kronor	1,008,000	
Yttre värmeledning inom området.....	10,000	
Planering av tomtmark	15,000	
Administration och oförutsedda kostnader, cirka 6 procent	62,000	1,095,000
för 1944 års byggnadsprogram:		
105 eldstäder à 7,000 kronor.....	735,000	
Yttre värmeledning inom området	10,000	
Planering av tomtmark	10,000	
Administration och oförutsedda kostnader, cirka 6 procent	40,000	795,000
		<hr/>
	Summa kronor	1,890,000

Medlen för 1941 och 1942 års byggnadsprogram erfordrades under budgetåret 1941/42, varvid flygförvaltningen dock borde erhålla rättighet att redan före ingången av nämnda budgetår — i den mån så låte sig göra — avsluta entreprenadkontrakt beträffande delar av byggnadsprogrammet.

Under återopande av vad sålunda anförts har flygförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, med godkännande av förenämnda av Luleå stad gjorda erbjudande angående överlämnande av erforderlig del av det s. k. Oskarsvarvsområdet, hos riksdagen äska för 1941 och 1942 års byggnadsprogram enligt approximativ uppskattning erforderliga medel, 1,095,000 kronor, ävensom uppdraga åt flygförvaltningen att i samråd med härav berörda myndigheter uppgöra förslag till bebyggelsens närmare omfattning och utformning.

Det framlagda förslaget till lösande av bostadsfrågan för personalen vid Norrbottens flygbaskår innebär att genom statsverkets försorg erforderliga bostäder anordnas i Luleå å för ändamålet av staden till förfogande ställd tomtmark. Kostnaden för projektets genomförande uppgår, enligt en approximativ beräkning, till 1,890,000 kronor, därav under budgetåret 1941/42 skulle erfordras 1,095,000 kronor.

För egen del vill jag till en början erinra om att anordnande av statliga tjänstebostäder vid militära etablissemang enligt hittills tillämpade principer ansetts böra ske i minsta möjliga utsträckning och allenast i de fall, då ett tillgodoseende å den privata bostadsmarknaden av föreliggande bostadsbehov icke är att räkna med. Då ordnandet av bostadsförsörjningen för flygbaskårens personal på dylikt sätt icke lär kunna påräknas, synes det vara ofrånkomligt att för kåren erforderliga bostäder komma till utförande genom statens försorg. Med hänsyn härtill är jag beredd att i princip godtaga flygförvaltningens föreliggande förslag, såvitt detsamma avser uppförande under åren 1941 och 1942 av tillhoppa 144 eldstäder. Där emot är jag icke beredd att för närvarande fatta ståndpunkt till den ytterligare nybyggnad av bostäder, som flygförvaltningen föreslagit skola äga rum under år 1944. Med avgörande av denna fråga synes böra anstå till dess utvecklingen å byggnadsmarknaden kan närmare överblickas.

Huruvida de ifrågavarande bostäderna i enlighet med vad flygförvaltningen förutsatt böra utnyttjas som tjänstebostäder i egentlig mening — d. v. s. tilldelas anställningshavarna med bostadstvång — eller huruvida byggnaderna skola betraktas som uthyrningsfastigheter och sålunda på vanligt sätt uthyras, synes mig vara tveksamt. Med hänsyn bland annat till byggnadernas föreslagna belägenhet på ett avsevärt avstånd från kårens förläggning ligger det senare alternativet måhända närmast till hands, därvid dock kårens personal torde böra tillförsäkras förhandsrätt att förhyra bostäderna. Ståndpunkt till denna fråga torde emellertid icke behöva fattas nu, utan torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma därom, då byggnaderna färdigställts.

Vad angår de i ärendet framlagda kostnadsberäkningarna har flygförvaltningen framhållit, att dessa äro att anse såsom allenast approximativa. Vid sådant förhållande lärer det icke vara påkallat att nu ingå på en närmare granskning av desamma. Ehuru det beräknade kostnadsbeloppet, 1,095,000 kronor, förefaller högt, anser jag mig dock, med hänsyn till angelägenheten av att bostadsfrågan för flygbaskåren så snart som möjligt kommer till en lösning, böra tillstyrka, att de föreliggande kostnadsberäkningarna läggas till grund för medelsäskande hos riksdagen. Jag förutsätter emellertid, att såväl ritningar som kostnadsberäkningar före dispositionsbesluts meddelande skola i besparingssyfte underkastas en översyn inom 1940 års militära byggnadsutredning.

Den ifrågasatta bebyggelsen är såsom förut framhållits avsedd att förläggas till tomtområdet Oskarsvarv i Luleå. Nämnda område utgör en del av en Luleå stad tillhörig donationsjord, från vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 juli 1906 (civildepartementet) upplåtelse under äganderätt må äga rum allenast efter Kungl. Maj:ts tillstånd. Sådant tillstånd torde få utverkas i samband med ett blivande dispositionsbeslut rörande för de ifrågavarande byggnaderna anvisade anslagsmedel.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bostadsbyggnader för Norrbottens flygbaskår* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,095,000.

[10.] **Gymnastikbyggnad m. m. vid Göta flygflottilj, reservationsanslag.** Till förläggning av jaktflottiljer anvisade 1940 års urtima riksdag (skr. nr 23) efter därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 1 (bilaga 9, punkt 2) framlagt förslag ett reservationsanslag av 3,662,000 kronor. Av det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden framgår, att av nämnda belopp 2,974,000 kronor avsetts för bestridande av kostnaderna för Göta flygflottiljs förläggning vid Säve å Hisingen i enlighet med ett av flygförvaltningen i skrivelse den 30 maj 1940 framlagt, såsom alternativ I betecknat förslag samt att ämbetsverket i nämnda skrivelse framlagt jämväl två såsom II och III betecknade alternativ, vilka, enligt vad skrivelsen giver vid handen, utformats såsom fortsatta etapper för förläggningens slutliga ordnande.

Under erinran, att i alternativ III upptagits, bland annat, en gymnastikbyggnad, en bad- och tvättinrättning samt en därtill hörande värmecentral med kolkällare för en kostnad av respektive 170,000, 100,000 och 80,000 kronor eller tillhoppa 350,000 kronor, hemställde flygförvaltningen i sin skrivelse den 19 oktober 1940 angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för bland annat budgetåret 1941/42, att sistnämnda belopp måtte ställas till ämbetsverkets förfogande för uppförande av berörda anläggningar.

I en till överbefälhavaren över rikets försvarskrafter ställd skrivelse den 18 april 1941, vilken av överbefälhavaren den 28 i samma månad överlämnats till chefen för försvarsdepartementet med tillstyrkan av bifall, har chefen för flygvapnet hemställt, att det i det föregående berörda medelsäskandet måtte göras till föremål för förnyad prövning. I anslutning därtill har chefen för flygvapnet anfört följande:

Göta flygflottiljs förlägningsplats, Säve, är belägen 12 kilometer från närmaste större samhälle, Göteborg. Med hänsyn härtill, transportsvårigheter samt med transporterna förenade avsevärda kostnader är det icke möjligt att för den dagliga fysiska träningen av flygflottiljens personal räkna med utnyttjande av någon gymnastiklokal i Göteborg. Uppföres sålunda icke gymnastikbyggnaden vid Göta flygflottilj måste följderna bli, att dess personal under vinterhalvåret icke kan beredas tillfälle till någon form av gymnastik och idrott inomhus. Ett sådant förhållande är icke förenligt med det krav på god fysisk kondition, som måste ställas på personal och ej heller med önskemålet om lämplig sysselsättning för manskapet under fritid. — Därest bad- och tvättinrättning icke uppföres vid flottiljen, måste personalen beredas tillfälle till bad i Göteborg samt flottiljens tvätt sändas till tvättinrättning därstädes. Härav följer kostsamma transporter och badavgifter samt förlust av tjänstetid vid badning. Med hänsyn dels till kostnaderna, dels till de olägenheter i tjänstehänseende, som uppstå genom personalens transport till Göteborg, bör bad- och tvättinrättning vid Göta flygflottilj uppföras i enlighet med flygförvaltningens förslag.

Då Göta flygflottiljs fredsförläggning kommer att erhålla en mera permanent karaktär än som från början förutsattes och de av flygförvaltningen anförda skälen för anordnande vid flottiljen av gymnastikhus samt bad- och tvättinrättning med tillhörande värmecentral synas bärande, har jag ansett mig böra biträda förevarande förslag. Emot den av flygförvaltningen i ämnet framlagda kostnadsberäkningen har jag intet att erinra. Jag förutsätter emellertid, att densamma liksom blivande ritningar i besparingssyfte skola granskas av 1940 års militära byggnadsutredning.

I anslutning till det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastikbyggnad m. m. vid Göta flygflottilj* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 350,000.

[11.] **Barackbyggnader m. m. för vissa krigsflygfält, reservationsanslag.** I sin skrivelse den 19 oktober 1940 angående vissa medelsbehov å kapitalbudgeten hemställde flygförvaltningen om anvisande av anslagsmedel för vidtagande

av anordningar, avsedda att öka krigsberedskapen vid vissa krigsflygfält. De föreslagna anordningarna avsågo huvudsakligen uppförande av baracker för expeditions-, förläggnings- och förplägnadsändamål, byggande av vägar m. m. För en del av de ifrågavarande flygfälten angåvos anordningarna vara av brådskande natur. Efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 2/1941 (bilaga 15, punkten 11) framlagt förslag anvisade riksdagen (skr. 57, punkten 21) å tilläggsstat II för innevarande budgetår ett reservationsanslag av 977,000 kronor för genomförande av dessa mera brådskande arbeten.

För motsvarande anordningar vid de krigsflygfält, som beräknas vara färdigställda först vid utgången av budgetåret 1941/42, har i förenämnda skrivelse den 19 oktober 1940 räknats med ett sammanlagt medelsbehov av 3,368,000 kronor. Sedan överbefälhavaren över rikets försvarskrafter i skrivelse den 10 december 1940 angående medelsäskandena för försvarsgrenarna anfört, att för budgetåret 1941/42 medelsbehovet i förevarande avseende kunde inskränkas till 2,248,000 kronor, under det att med anvisande av resterande belopp kunde anstå till budgetåret 1942/43, har chefen för flygvapnet i sin förutnämnda skrivelse den 18 april 1941 återkommit till ifrågavarande medelsbehov. Chefen för flygvapnet har därvid framhållit, att man genom att uppskjuta byggandet av baracker vid de krigsflygfält, som ej kunna beräknas bli användbara under budgetåret 1941/42, samt genom att minska antalet förläggningsbaracker vid övriga krigsflygfält till minsta möjliga med utnyttjande av den civila bebyggelsen, kunde än ytterligare nedbringa det för budgetåret 1941/42 erforderliga beloppet. För nämnda budgetår erfordrades under sådana förutsättningar allenast 1,880,000 kronor; med anvisande av återstoden av det i skrivelsen den 19 oktober 1940 angivna beloppet ($3,368,000 - 1,880,000 =$) 1,488,000 kronor skulle däremot kunna anstå till ett senare budgetår. I anslutning härtill har chefen för flygvapnet vidare anfört följande:

De krigsflygfält, för vilka barackerna avses, äro belägna inom områden, där erforderliga utrymmen icke kunna påräknas inom rimligt avstånd. För flygvapnets behov ha konstruerats och utprövats fyra standardtyper av baracker, nämligen en expeditions-, en förläggnings-, en matinrättnings- och en flygtjänstbarack. Antalet baracker på varje plats har bestämts med hänsyn till ortens tillgångar. På de platser, där alla tillgångar saknas, har maximibehovet begränsats till behovet för en tung bombdivision eller 1 expedition-, 4 förläggnings-, 1 matinrättnings- och 1 flygtjänstbarack. Härvid har av kostnadsskäl bortsetts från möjligheten att till ett och samma fält förlägga mer än en division, vilket ofta kan bli önskvärt.

Det är av stor vikt för flygvapnets operationsduglighet att ovannämnda arbeten snarast utföras. De under instundande budgetår färdigställda krigsflygfälten kunna först därefter till fullo utnyttjas.

I enlighet med chefens för flygvapnet i förenämnda skrivelse den 18 april 1941 gjorda framställning finner jag mig böra tillstyrka, att medel för de i det föregående angivna anordningarna vid vissa krigsflygfält äskas hos riksdagen med av chefen för flygvapnet nu angivet belopp, 1,880,000 kronor. I ärendet gjorda kostnadsberäkningar synas emellertid böra underställas 1940 års militära byggnadsutredning, innan medlen ställas till förfogande för avsett ändamål.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barackbyggnader m. m. för vissa krigsflygfält* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,880,000.

[12.] **Idrottsplats vid Skaraborgs flygflottilj, reservationsanslag.** I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1941/42 anmälde flygförvaltningen, att behov av idrottsplatser föreläge vid vissa angivna flygflottiljer.

Under återopande härav har flygförvaltningen i skrivelse den 13 maj 1941 gjort framställning om anvisande av medel för anordnande av en idrottsplats vid Skaraborgs flygflottilj. Ämbetsverket har därvid framhållit, att det vore av särskild betydelse att frågan om anordnande av idrottsplats för personalen vid denna på betydande avstånd från stad belägna flygflottilj snarast möjligt komme till en lösning. Enligt ett skrivelsen bifogat kostnadsförslag skulle kostnaderna för en dylik idrottsplats, därest arbetena till övervägande delen utfördes av flottiljens egen personal, uppgå till 24,000 kronor.

Förevarande framställning finner jag mig böra tillstyrka. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Idrottsplats vid Skaraborgs flygflottilj* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 24,000.

[13.] **Flygplatsbelysning vid Östgöta och Göta flygflottiljer, reservationsanslag.** I sin meromnämnda skrivelse den 19 oktober 1940 hemställde flygförvaltningen jämväl om anvisande av medel för anordnande av flygplatsbelysningsanläggning vid Göta flygflottilj samt för komplettering av belysningsanläggningen vid Östgöta flygflottilj. Ämbetsverket framhöll därvid, bland annat, att sedan Östgöta flygflottiljs flygfält å Malmen utvidgats med anlåtande av anslagsmedel, som ställts till förfogande av 1940 års lagtima riksdag, viss omändring och komplettering av den befintliga flygplatsbelysningsanläggningen därstädes vore av behovet påkallad. Kostnaderna för ifrågavarande båda anläggningar beräknades uppgå till 375,000 kronor enligt följande fördelning:

Flygplatsbelysningsanläggning vid Göta flygflottilj	kronor 250,000
Komplettering av flygplatsbelysningsanläggning vid Östgöta flygflottilj	» 70,000
Transformatorstation därstädes	» 35,000
Högspänningsjordkabel »	» 20,000
	<hr/>
	Summa kronor 375,000.

I förenämnda skrivelse den 18 april 1941 till överbefälhavaren över rikets försvarskrafter har chefen för flygvapnet hemställt, att ifrågavarande medels-äskande måtte upptagas till förnyad prövning. Därvid har chefen för flygvapnet anfört i huvudsak följande:

Vid Östgöta flygflottilj finnes redan en flygplatsbelysning i anslutning till den del av flygfältet, som vore belägen norr om förutvarande landsvägen Mjölby—Linköping. Det med anlitande av de av 1940 års lagtima riksdag anvisade anslagsmedlen utvidgade flygfältet beräknades kunna tagas i bruk instundande sommar. För att flygfältet skulle kunna användas i sin helhet, exempelvis vid flygning i mörker eller vid flygning i dålig sikt, erfordrades att det ursprungliga fältets belysningsanläggning kompletterades att omfatta även den utvidgade delen. — Erfarenheterna från nu pågående krig hade klart påvisat betydelsen av, att flygförbanden kunde uppträda under mörker. Grundlig utbildning i mörkerflygning vore därför starkt påkallad. För att haveririsken i möjligaste mån skulle kunna nedbringas — framför allt under den grundläggande utbildningen i mörkerflygning på olika flygplantyper — erfordrades betryggande flygplatsbelysningsanordningar vid fredsförläggningarna. Flygplatsbelysningen utgjorde sålunda en viktig faktor i flygsäkerhetstjänsten. Följden av att Östgöta och Göta flygflottiljer icke erhöles den begärda flygplatsbelysningen bleve att personalens utbildning i mörkerflygning komme att eftersättas eller att denna utbildning måste — med anlitande av primitiva belysningsanordningar — utföras under förhållanden, som medförde ökad risk för haverier.

Med hänsyn till vad som i ärendet blivit upplyst rörande behovet av förenämnda belysningsanläggningar finner jag mig böra biträda flygmyndigheternas föreliggande medelsäskande. Då intet torde vara att erinra mot den framlagda kostnadsberäkningen, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygplatsbelysning vid Östgöta och Göta flygflottiljer* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 375,000.

Fonden för förlag till statsverket.

[14.] Anordnande av bostäder för personal vid Västgöta flygflottilj m. m., *reservationsanslag*. I särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t hava flygförvaltningen den 10 april och försvarsväsendets verkstadsnämnd den 3 maj 1941 gjort framställningar i fråga om anordnande av bostäder åt viss personal vid Västgöta flygflottilj ävensom vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg och Karlsborgs tygstations verkstäder.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse anmält, att behovet av ytterligare bostäder för vid Västgöta flygflottilj anställd personal — utöver de inom flottiljområdet uppförda tjänstebostäderna — sedan länge varit trängande. Enligt en inom flygförvaltningen upprättad, den 8 april 1941 dagtecknad promemoria angående ifrågavarande bostadsbehov m. m. hade vid sammanträde i Karlsborg mellan ombud för flygförvaltningen och chefen för flottiljen konstaterats, att bostadsförhållandena i Karlsborg och dess omedelbara närhet vore sådana, att för vid flottiljen anställd personal krävdes omedelbart iordningställande av ytterligare 1 lägenhet om 5 rum och kök, 1 lägenhet om 4 rum och kök, 9 lägenheter om 3 rum och kök samt 29 lägenheter om 2 rum och kök. Lägenhetstyperna hade därvid bestämts med ledning av

gällande anvisningar rörande ersättning för tjänstebostäder m. m. För att emellertid möjliggöra anskaffandet av enkelrum för vid flottiljen anställd ogift personal samt nedbringa hustyperna och därmed kostnaderna till det minsta möjliga, hade flottiljehefen föreslagit, att 2-rumslägenheterna skulle utbytas mot 3-rumslägenheter, varvid ett rum kunde uthyras, samt att i stället för en 5-rumslägenhet och en 4-rumslägenhet skulle anskaffas två 4-rumslägenheter. Därigenom skulle även för de lägst betalda befattningshavarna erbjudas en icke obetydlig hyreslindring genom uthyrandet av ett rum. Behovet skulle enligt denna princip bli två lägenheter om 4 rum och kök samt 38 lägenheter om 3 rum och kök.

Av nämnda promemoria, som bilagts flygförvaltningens skrivelse, framgår vidare, bland annat, att sammanträde hållits i Karlsborg den 6 april 1941 mellan platsbefälhavaren i Karlsborg samt representanter för flygvapnet, Karlsborgs luftvärnsregemente, Karlsborgs tygstation, statens ammunitionsfabrik, försvarsväsendets verkstadsnämnd och Karlsborgs kommun för att diskutera anordnandet av den planerade bebyggelsen. Vid sammanträdet hade jämväl en representant för egnahemsstyrelsen varit närvarande. Efter besiktning av olika platser, som kunde ifrågakomma för förläggning av ifrågavarande bebyggelse, hade deltagarna i sammanträdet enats om att den för ändamålet ur alla synpunkter lämpligaste platsen vore ett område, beläget å under arméförvaltningens vård och förvaltning stående mark norr om Rödesund, benämnd »Norra skogen». Inom samma område hade verkstadsnämnden planerat att uppföra bostadsbyggnader för personal vid ammunitionsfabrikens avdelning i Karlsborg samt Karlsborgs tygstation. Som emellertid vissa med sistberörda bostadsbebyggelse sammanhängande frågor icke varit tillfullo utredda, hade det ansetts lämpligt, att flygvapnet och verkstadsnämnden erhöle var för sig å marken bestämda områden för uppförande oberoende av varandra av en var sina byggnader. Endast i frågor rörande vatten och avlopp skulle samråd äga rum. Ett intill det sålunda planerade bostadsområdet beläget, närmare angivet område borde upplåtas till Karlsborgs kommun att av kommunen användas såsom parkområde och badplats. Med kommunens representant överenskom, att kommande underhåll av gator, vägar och avlopp skulle så ordnas att, sedan kronan ombesörjt hela bebyggelsen inklusive vägar, vatten och avlopp, kommunen skulle mot en engångsersättning övertaga ansvaret för vägunderhåll, renhållning och avlopp. Kommunens anspråk på ersättning skulle därvid bli synnerligen moderata. Kostnaderna härför skulle läggas till byggnadskostnaderna och vid eventuell försäljning av tomter till enskilda befattningshavare slås ut på dessa. Skulle enskild bebyggelse framdeles komma till stånd intill nu ifrågavarande område, komme kommunen att inom detta nya byggnadsområde ordna vatten och avlopp helt oberoende av den av kronan uppförda bebyggelsen.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse åberopat vad sålunda förekommit samt med hänvisning till en vid skrivelsen fogad karts-kiss vidare anfört:

Det för flottiljens bebyggelse avsedda området är å bifogade karts-kiss utmärkt med röda begränsningslinjer. Platsbefälhavaren jämte flottiljehefen

hava å kartskissen förklarar, att de icke hava något att erinra mot bebyggelsens förläggande till ovan angivna plats. I fråga om uppförandet av erforderliga byggnader å området synes det flygförvaltningen lämpligast att denna uppgift — i likhet med vad som tillämpats vid Skaraborgs flygflottilj, Sätenäs¹⁾, och där utfallit till full belåtenhet — anförtros åt statens egnehemsstyrelse. Inom styrelsen pågår för närvarande utarbetande av plan för bebyggelsen, däri inbegripet erforderliga vägar och ledningar, samt beräkning av härav föranledda kostnader.

Flygförvaltningens skrivelse utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte *dels* förordna, att ifrågasatt område skulle överföras från arméförvaltningens till egnehemsstyrelsens vård och förvaltning, *dels* från egnehemsstyrelsen infordra plan för bebyggelsen jämte kostnadsförslag, *dels* och uppdraga åt egnehemsstyrelsen att utföra bebyggelsen så att inflyttning kunde ske senast den 1 oktober 1941.

Över flygförvaltningens framställning hava utlåtanden avgivits den 25 april 1941 av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse samt den 6 maj 1941 av egnehemsstyrelsen.

Fortifikationsstyrelsen har förklarar sig icke hava något att erinra mot den i ärendet ifrågasatta markupplåtelsen.

I sitt utlåtande har *egnehemsstyrelsen* anfört bland annat följande:

Flygförvaltningen har i sin skrivelse pekat på den under den gångna vintern genomförda bebyggelsen vid Sätenäs såsom en lämplig förebild för det här ifrågasatta bostadsområdet. Detta innebär, att bebyggelsen skulle utföras såsom enfamiljshus. Uppenbart är, att ett dylikt byggnadssätt medför fördelar socialt sett och ur trevnadssynpunkt. Det är också den enda bebyggelseform, som med fördel tillåter ett allmänare upplåtande av lägenheterna med äganderätt för de där boende; en upplåtelseform, som ur statens synpunkt kan vara att eftersträva. Det torde alltså finnas anledning att förordna en enfamiljshusbebyggelse trots de något högre kostnader, som en dylik, jämfört med en flerfamiljshusbebyggelse, för med sig.

Mot de uttalanden rörande de olika hustyperna och deras storlek, som gjorts i bilaga till flygförvaltningens skrivelse, synes intet vara att erinra.

Av remisshandlingarna framgår, att inom det område norr om Rödesund, som benämnes »Norra skogen», kan förutom bostadsbebyggelse för flygflottiljen och såsom anföres för ammunitionsfabriken även så småningom väntas viss kommunal bebyggelse samt anläggande av ett kommunalt strandbad. Med anledning härav synes området redan från början böra i dess helhet studeras ur planeringssynpunkt. Detta innebär, att ett noggrannare fastställande av belågenhet och gränser för flottiljens nu aktuella bostadsområde lämpligen bör anstå, till dess förslag i detta hänseende hunnit framläggas. Enligt vad som meddelats egnehemsstyrelsen finnes varken nivå-karta eller annat tillförlitligt kartmaterial över området. Det torde alltså vara angeläget att utan dröjsmål föranstalta om igångsättande av mättnings- och avvägningsarbeten.

Egnehemsstyrelsen har icke ansett remissen innebära ett uppdrag att utarbeta planer och kostnadsberäkning för bebyggelsen, något som med hänsyn till såväl ovan påtalade oklarhet rörande områdets disposition som till ärendets brådskande natur knappast varit möjligt. För att ändock så långt möjligt belysa kostnadsfrågan får styrelsen hänvisa till en jämförelse med för-

¹⁾ Se prop. nr 49.1940 U.

hållandena vid Sätenäs. För uppförande därstädes av 45 lägenheter om tre rum och kök, varav 5 av något större typ än de övriga, samt 1 lägenhet om fyra rum och kök, beräknade egnahemsstyrelsen ett anslag av 1,074,000 kronor, varav riksdagen anvisade ett anslag å 1,000,000 kronor. Det antal byggnader, som enligt de militära myndigheternas utredning skall komma ifråga för flottiljen i Karlsborg, är 38 stycken om tre rum och kök samt 2 stycken om fyra rum och kök. Denna sålunda mindre byggnadsvolym torde med enahanda beräkningsgrunder som av egnahemsstyrelsen tillämpades för egnahemsområdet i Sätenäs draga en kostnad, som blir cirka 100,000 kronor lägre än kostnaden därstädes, alltså cirka 980,000 kronor. Med undantag för att, bland annat, byggnadsmaterialet något fördyrats, torde kostnadsförhållandena vid Sätenäs och Karlsborg vara i stort sett jämförbara.

I de militära myndigheternas utredning av frågan har antytts förefintligheten av ett bostadsbehov även för ammunitionsfabrikens del. Egnahemsstyrelsen har under hand från försvarsväsendets verkstadsnämnd inhämtat, att detta bostadsbehov är till sin storleksordning och aktualitet jämförbart med flottiljens. Utan att här gå in på annat än tekniskt-ekonomiska synpunkter anser sig egnahemsstyrelsen böra framhålla, att uppenbara fördelar torde vara att vinna, därest dessa två byggnadsuppgifter kunna samordnas, ty dels bli de sammanlagda kostnaderna för företagens administration lägre och dels torde det totala byggnadsföretagets större omfattning sannolikt möjliggöra fördelaktigare inköp av byggnadsmaterial m. m.

Ehuru det icke i flygförvaltningens skrivelse utsagts, torde det bliva nödvändigt, att staten låter avskrivna viss del av anläggningskapitalet enligt liknande grunder som de, vilka skola tillämpas i Sätenäs.

I fråga om lägenheternas upplåtande får egnahemsstyrelsen hänvisa till vad styrelsen den 11 oktober 1940 i underdånigt utlåtande anförd rörande bostadsområdet vid Sätenäs. De synpunkter, som där framlagts rörande fastigheternas förvaltning, kunna äga tillämpning även i detta fall.

Enligt flygförvaltningens förslag skulle åt egnahemsstyrelsen uppdragas att handhava administrationen av själva byggandet. Styrelsen vill i detta avseende icke göra något uttalande, utan endast upplysningsvis meddela, att det för administration av Sätenäs-bebyggelsen varit nödvändigt att upprätta en särskild organisation med hänsyn till styrelsens egentliga arbetsuppgifter med byggnadsverksamhet och hithörande, vilka böra bedrivas opåverkade av bostadsbebyggelsen vid Sätenäs. Skulle emellertid Kungl. Maj:t komma att uppdraga åt egnahemsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande bostadsbebyggelse vid Karlsborg, bör styrelsen få av därför anvisade byggnadsanslag tillgodogöra sig sina egna kostnader i samband med företaget.

Verkstadsnämnden har i sin förberörda skrivelse anförd i huvudsak följande: Vid de försvarsväsendets verkstadsnämnd underställda anläggningarna i Karlsborg, nämligen ammunitionsfabrikens avdelning därstädes samt Karlsborgs tygstations verkstäder, rådde sedan lång tid tillbaka en avsevärd brist på bostäder för den vid dessa anläggningar anställda personalen. Verkstadsnämnden hade därför vidtagit en undersökning beträffande bostadsförhållandena i Karlsborg, därvid framkommit, att avsevärd bostadsbrist för ovan nämnda personal komme att råda även vid framtida normal drift under fredsförhållanden. En av arbetsofficeren vid ammunitionsfabriken och tygmästaren vid tygstationen verkställd detaljutredning hade givit vid handen, att det ytterligare bostadsbehovet för vid ammunitionsfabriken och tygverkstäderna under fredstillverkning anställd personal utgjorde 85 lägenheter.

Av dessa vore det oundgängligen nödvändigt att snarast möjligt 43 lägenheter anskaffades, fördelade på 1 bostad om 5 rum och kök, avsedd för verkstadsingenjören för tygverkstäderna, 2 bostäder om 4 rum och kök, avsedda för konstruktörer vid ammunitionsfabriken, 8 bostäder om 3 rum och kök, avsedda för vissa andra tjänstemän, samt slutligen 32 bostäder om 3 rum och kök, avsedda för arbetarpersonalen. Beträffande bostäderna för sistnämnda personal hade nämnden funnit, att dessa av flera skäl borde omfatta 3 rum och kök. Denna lägenhetstyp lämpade sig bättre såsom familjbostad, varjämte bebyggelsen borde tillgodose bostadsbehovet hos barnrika familjer. Ett särskilt skäl för denna bostadstyps lämplighet utgjorde därjämte den omständigheten, att en icke-barnrik familj hade möjlighet att hyra ut det tredje rummet, varigenom en erforderlig reduktion av den årliga bostadskostnaden kunde erhållas. Genom möjliggörande av sådan uthyrning vunne man därjämte ett värdefullt tillskott i tillgången på enkerum för ensamstående personer. — Då den av verkstadsnämnden planerade bebyggelsen, som borde komma till stånd snarast möjligt, lämpligast borde äga rum i anslutning till den av flygförvaltningen i dess förut berörda skrivelse föreslagna bebyggelsen å ett område som å en verkstadsnämndens skrivelse bifogad kartsnitt utmärkts med blå begränsningslinjer, och då verkstadsnämnden för sin del anslöte sig till flygförvaltningens förslag beträffande anordnandet av bebyggelsen, hemställde verkstadsnämnden, att Kungl. Maj:t måtte dels från egnahemsstyrelsen infordra plan för bebyggelsen jämte kostnadsförslag, dels ock uppdraga åt egnahemsstyrelsen att med ledning av den av Kungl. Maj:t godkända planen för bebyggelsen utföra denna, så att inflyttning kunde ske om möjligt till den 1 oktober 1941.

Över verkstadsnämndens framställning har *egnahemsstyrelsen* den 9 maj 1941 avgivit infordrat utlåtande. Egnahemsstyrelsen har därvid i huvudsak hänvisat till sitt förberörda utlåtande den 6 maj 1941. Planer och kostnadsberäkning kunde av skäl som där anförts icke heller framläggas beträffande nu ifrågasvarande bebyggelse. En jämförelse med de preliminära kostnads-kalkylerna för bebyggelsen vid Sätenäs gåve vid handen, att för nu ifrågasvarande områdes iordningställande samt för uppförande av de i verkstadsnämndens skrivelse specificerade lägenheterna erfordrades omkring 1,050,000 kronor.

Såsom av det anförda framgår förefinnes vid Karlsborg behov av ett stort antal bostäder för såväl flygflottiljens personal som personal vid ammunitionsfabrikens avdelning och tygstationen därstädes. På grund av rådande bostadsförhållanden i Karlsborg och dess omedelbara närhet synes detta behov icke kunna tillgodoses på annat sätt än att genom statens försorg erforderligt antal bostäder nyuppföras. Flygförvaltningen och verkstadsnämnden ha därför föreslagit, att sådan bebyggelse måtte komma till stånd. I fråga om sättet för denna bebyggelses anordnande och administration ha de förslagsställande myndigheterna såsom lämplig förebild angivit bostadsbebyggelsen för Skaraborgs flygflottilj vid Sätenäs, till vars anordnande statsmakterna tidigare anvisat medel.

Vid framläggandet av propositionen nr 49 till 1940 års urtima riksdag angående anordnandet av bostäder vid Skaraborgs flygflottilj anförde jag, att när den personal, varom där vore fråga, till övervägande delen utgjordes av sådana befattningshavare, vilka kunde komma att mera stadigvarande tillhöra flottiljen, man borde såvitt möjligt söka undvika tjänstebostadsformen med dess bostadstvång. Även den omständigheten, att man ur social synpunkt borde eftersträva en mera egnahemsbetonad bebyggelse, ansåg jag göra tjänstebostadsformen mindre lämplig och därtill svåradministrerad. Jag förklarade mig därför anse, att en sådan form för bebyggelsen borde eftersträvas, att befattningshavarna i fråga antingen finge hyra lägenheterna i vanlig ordning utan bostadstvång eller också finge inköpa lägenheterna med äganderätt. En ur dessa synpunkter lämplig lösning av byggnadsfrågan fann jag ett av egnahemsstyrelsen avgivet förslag till ordnande av bebyggelsen vid Sätenäs innebära. Enligt detta förslag skulle egnahemsstyrelsen omhändervä såväl bebyggelsen som den framtida förvaltningen av de ifrågakvarnande fastigheterna. Vid förvaltningen skulle styrelsen biträdas av egnahemsnämnden i Skaraborgs län, som bland annat skulle uppbära hyror för fastigheterna. För de befattningshavare, som önskade friköpa sina fastigheter, kunde styrelsen bevilja egnahemslån i vanlig ordning; friköp hade dock tänkts ske med återköpsrätt för kronan.

De omständigheter, som föranledde mitt ställningstagande till förslaget om anordnandet av bostadsbebyggelsen i Sätenäs, föreligga jämväl i fråga om den nu ifrågasatta bebyggelsen vid Karlsborg. Liksom vid Skaraborgs flygflottilj är det vid Västgöta flygflottilj samt ammunitionsfabrikens avdelning och tygstationen i Karlsborg huvudsakligen fråga om personal, som kan förväntas mera stadigvarande kvarstanna i sina arbetsanställningar. Sociala och praktiska skäl tala därför för att även vid Karlsborg anordnas en egnahemsbetonad bebyggelse. Befattningshavarna böra även här medgivas rätt att antingen i vanlig ordning utan bostadstvång hyra lägenheterna eller också inköpa dem med äganderätt, i vilket senare fall kronan dock bör förbehålla sig rätt till återköp. I enlighet med myndigheternas förslag torde åt egnahemsstyrelsen böra uppdragas att omhändervä såväl bebyggelsen som den framtida förvaltningen av fastigheterna inom det föreslagna bostadsområdet på samma sätt som tillämpats vid Sätenäs.

I likhet med verkstadsnämnden och egnahemsstyrelsen anser jag uppenbara fördelar ur bland annat ekonomisk synpunkt vara att vinna genom ett samordnande av flygförvaltningens och verkstadsnämndens nu aktuella bostadsbyggnadsfrågor. Såsom egnahemsstyrelsen framhållit kommer bebyggelsen å det föreslagna området att bli av den omfattning, att området i dess helhet torde böra redan från början bli föremål för planläggning. Innan arbetena igångsätts torde därför åtgärder böra vidtagas härför.

Egnahemsstyrelsen har av sociala skäl och ur trevnadssynpunkt förordat, att bebyggelsen skulle utföras såsom enfamiljshus. Detta vore enligt styrelsens mening också den enda bebyggelseform, som med fördel tillåte ett allmänare upplåtande av lägenheterna med äganderätt för de där boende.

Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall i sammanhang med fastställande av ritningarna till husen taga ståndpunkt till frågan om bebyggelsens art. Överflyttandet från arméförvaltningens vård och förvaltning av det för bebyggelsen avsedda området torde också få i annat sammanhang upptagas till prövning av Kungl. Maj:t.

Vad slutligen angår kostnaderna för bebyggelsens ordnande har egnahemsstyrelsen genom en jämförelse med förhållandena vid Såtenäs beräknat dessa till för de för flygvapnets del erforderliga bostäderna, 38 stycken om 3 rum och kök samt 2 stycken om 4 rum och kök, 980,000 kronor. På samma sätt har egnahemsstyrelsen beräknat, att för uppförande av de i verkstadsnämndens skrivelse specificerade lägenheterna erfordras omkring 1,050,000 kronor. Styrelsen har framhållit, att ärendets brådskande natur och den av styrelsen påtalade oklarheten rörande områdets disposition för närvarande omöjliggjorde tillförlitligare kostnadsberäkningar. Som emellertid hela frågan snarast möjligt bör föreläggas riksdagen för bedömning, anser jag mig böra föreslå, att anslagsfrågan redan i detta sammanhang bringas under riksdagens prövning. Därvid synes det vara lämpligt, att för ändamålet å kapitalbudgeten upptages ett särskilt anslag, som icke torde behöva sättas högre än till 2,000,000 kronor. Detta anslag torde nu få hänföras till fonden för förlag till statsverket. Sedan företaget färdigställts och kostnaderna för det samma kunna med säkerhet överblickas, läser frågan om den framtida finansieringen av företaget böra underställas statsmakternas prövning, därvid ståndpunkt bör tagas, bland annat, dels till frågan om den slutliga redovisningen och förvaltningen av ifrågavarande fastigheter, dels till spørsmålet i vilken mån avskrivning av anläggningskapitalet redan från början bör äga rum.

Anslaget i fråga läser böra disponeras av egnahemsstyrelsen. Styrelsen bör av anslaget få tillgodogöra sig ersättning för sina egna kostnader i samband med själva byggnadsverksamheten och förberedelserna därtill.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av bostäder för personal vid Västgöta flygflottilj m. m.* för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2,000,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla, samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Österholm.